

Тульчинська Світлана Олександрівна,
д-р екон. наук, доцент, професор кафедри економіки і підприємництва,
НТУ України «Київський політехнічний інститут» (м. Київ, Україна)

ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто розвиток дослідницьких університетів в Україні. Визначено характерні риси дослідницького університету, що вирізняють його з ряду інших вищих навчальних закладів. Проаналізовано існуючі вимоги, за якими надається та підтверджується кожних п'ять років статус дослідницького університету. Запропоновано критерії до уточнення вимоги щодо дослідницьких університетів.

Ключові слова: освіта, університет, дослідницький університет, інноваційний розвиток, наукова діяльність.

Постановка проблеми. Система освіти для інноваційного розвитку в умовах інтеграційного вибору держави, її якість і масштаби, рівень освіченості людей стають одними з найважливіших факторів не лише економічного розвитку, а й інших соціальних та культурних перетворень, істотним чинником подолання глобальної кризи.

Розвиток освіти як один із пріоритетних напрямів українського державотворення закріплений чинною Конституцією України [8], Законом України «Про освіту» [5] та іншими офіційними документами. У затвердженій у квітні 2002 р. Національній доктрині розвитку освіти вона визначається як основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Упродовж останнього десятиліття в системі освіти України відбулися такі істотні зміни: 1) певна модернізація вищої та середньої освіти згідно з вимогами ринкової економіки у напрямі сумісності тривалості освіти і визнання дипломів країнами ЄС; 2) збільшення кількості студентів вузів усіх рівнів акредитації (переважно III-IV рівнів); 3) поява недержавних вищих та середніх навчальних закладів нового типу (гімназій, ліцеїв), хоча сам по собі розвиток платної освіти не гарантує її якості; 4) відбулися істотні зміни в навчальних планах, програмах курсів, з'явилися нові спеціальності; 5) створено нову форму ВНЗ – дослідницький університет, але механізми його розвитку є достатньо невизначеними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань економіки вищої освіти останніми роками приділяється значна увага вітчизняних науковців, серед них необхідно відзначити Л. Антошкіну [1], В. Базилевича, Т. Боголіб [22], В. Гейця [2], О. Грішнову [3; 23], М. Згуровського [6], І. Каленюк [7; 11; 21], В. Куценко [4] та інших. Незважаючи на активні наукові пошуки й певні здобутки, потрібно враховувати необхідність постійного розвитку концепції вищої школи та її ролі в інноваційному розвитку, що базується на знаннях, у якому вирішальним чинником соціального й економічного процесу стане інтелектуальний ресурс, а також культурі та духовності.

Але необхідно відзначити, що питання розвитку університетів в Україні, особливо за умов прийняття нової редакції Закону України «Про освіту» [5], зокрема дослідницьких університетів, залишаються актуальними та недостатньо розробленими.

Мета статті – дослідити існуючі вимоги, за якими надається та підтверджується кожних п'ять років статус дослідницького університету та запропонувати критерії до їх уточнення.

Викладення основного матеріалу. Під час аналізу розвитку системи освіти, на наш погляд, необхідно наголосити на появі такої форми ВНЗ, як дослідницький університет, де науковий пошук і дослідницька діяльність можуть набирати різних форм у різних сферах знань та визначаються ключовою функцією університету. Сутність класичного дослідницького університету – інтеграція навчального процесу та фундаментальних наукових досліджень – уперше була системно визначена Вільгельмом фон Гумбольдтом ще у XIX столітті [26]. Найбільшого розвитку дослідницькі університети в сучасних умовах досягли в США, де їх налічується майже 260, у Німеччині – 70, у Великій Британії – 73. Зауважимо, що ступінь розробленості моделей дослідницьких університетів різний, оскільки процес адаптації університетів відповідно до вимог інноваційного розвитку перебуває на початковій стадії.

В умовах інтеграційного вибору держави університет, будучи центром відтворення інтелектуального потенціалу регіону, перетворюється на стратегічно важливий суб'єкт забезпечення інноваційного розвитку.

Зауважимо, що в Україні першим вищим навчальним закладом, що отримав статус дослідницького, став Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ») в рамках пілотного проекту Міністерства освіти і науки України. НТУУ «КПІ» – дослідницький університет, наукові та навчальні підрозділи якого створюють нові знання, готують кадри, вирішуючи кадрове забезпечення [25].

Статус дослідницьких університетів в Україні на початок 2014 р. мають 14 університетів [12-19]:

– у м. Києві шість: (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»; Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Національний університет біоресурсів і природокористування України; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана; Національний авіаційний університет);

– у Харківському регіоні три (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна);

– у Львівському – два (Національний університет «Львівська політехніка»; Львівський національний університет імені Івана Франка);

– у Дніпропетровському – Національний гірничий університет України, у Рівненському – Національний університет «Острозька академія»;

– у Луганському регіоні – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля.

Однак перспективна форма інтеграції освіти, науки і виробництва сьогодні у вітчизняних освітніх установах натрапляє на ряд перешкод, таких як фінансування університетів, структура навантаження викладачів та їх матеріальна зацікавленість у роботі, недостатній розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що істотно стримує впровадження моделі дослідницького університету.

Так, наприклад, в університетах США, Канади, Західної Європи та Японії впровадження нових інформаційних технологій в освіту проводяться вже майже півстоліття. До них залучаються висококваліфіковані викладачі, психологи, комп'ютерні дизайнери, програмісти. Інформаційно-комунікаційні технології забезпечують доступ до джерел інформації, віртуальних бібліотек, довідкових і консультативних служб, електронних посібників тощо. У дослідницьких університетах необхідно забезпечити достатній рівень комп'ютерної підготовки викладачів та

студентів, що дасть змогу легше адаптуватися на швидкозмінному ринку інформаційних технологій. При цьому необхідно враховувати такі специфічні тенденції:

1) постійне і швидке зростання вимог щодо кваліфікації спеціалістів, яке, у свою чергу, обумовлює урізноманітнення та ускладнення вимог до системи освітніх інформаційних технологій;

2) технологічну й інформаційну глобалізацію, яка диктується високими міжнародними стандартами та вимогами до кваліфікації спеціалістів і системи підготовки кадрів;

3) постійне оновлення технологій, яке перетворює інформаційно-технологічну освіту в безперервний процес упродовж усієї професійної діяльності кожного спеціаліста.

Врахування цих тенденцій у діяльності дослідницьких університетів допоможе подолати розрив між академічною освітою й потребами підприємств регіонів, а також поживить функціонування науково-дослідних установ. Але інтеграційні кроки нашої держави до світової освітньої та наукової спільноти змушують здійснювати загальнодержавні заходи щодо створення дослідницьких університетів. У цьому напрямі сталось певне зрушення, коли Міністерство освіти і науки України для підтримки дослідницьких університетів розробило Концепцію Державної програми «Наука в університетах» на 2008-2012 рр., що стала першим кроком у цьому напрямі [9]. Концепцією передбачається забезпечення створення правових, економічних та організаційних умов для активізації наукової діяльності й поглиблення її взаємодії з навчальним процесом в університетах, утворення університетів дослідницького типу на засадах експерименту для підготовки висококваліфікованих фахівців та виконання конкурентоспроможних наукових розробок.

Також повинно кардинально змінитися ставлення щодо фінансування науково-технічних робіт у вищих навчальних закладах та в Україні у цілому. Так, питома вага загального обсягу витрат у 2012 р. на фінансування науково-інноваційної діяльності в Україні у ВВП становила 0,77%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,33%. За даними Євростату, у 2012 р. середній рівень обсягу витрат на наукові дослідження та розробки країн ЄС-27 у ВВП становив 2,06%. Більшою частка витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії – 3,55%, Швеції – 3,41%, Данії – 2,99%, Німеччині – 2,92%, Австрії – 2,84%, Словенії – 2,80%, Франції – 2,26%, Бельгії – 2,24%, Естонії – 2,18% та Нідерландах – 2,16%; найменшою – у Румунії, Кіпрі, Болгарії, Латвії (від 0,42 до 0,66%) [10]. В Україні на вузівську науку щорічно припадає трохи менше 7% від загальних асигнувань науково-технічної діяльності, а частка фінансування науково-дослідних робіт ВНЗ становить лише 3% від загальних коштів на їх утримання.

Ситуація з фінансуванням наукових досліджень в університетах повинна була кардинально змінитися з підписанням Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дослідницький університет» [12], що передбачає фінансування наукових досліджень і розробок дослідницького університету відповідно до програм розвитку університету розміром не менше ніж 25% бюджетних коштів, що виділяються на його утримання. Програми розвитку дослідницького університету фінансуються упродовж перших п'яти років його діяльності за рахунок коштів державного бюджету. Подальше фінансування здійснюється за умови забезпечення університетом надходжень до спеціального фонду державного бюджету розміром не менше ніж 50% від обсягу бюджетних коштів, передбачених на наукові дослідження і розробки. Але бюджетне фінансування дослідницьких університетів не відповідає встановленим законодавчим вимогам. На наш погляд, джерелом фінансування наукових

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

досліджень у дослідницьких університетах можуть бути інноваційно активні підприємства регіонів за умов підтримки регіональної та місцевої влади у вигляді гаранта та посередника.

Основними характерними рисами дослідницького університету, що вирізняють його з ряду інших вищих навчальних закладів регіонів, є такі [24, с. 29]:

- 1) високий рівень представленості студентів, які отримують ступінь магістра, а також здобувачів наукових ступенів кандидата чи доктора наук;
- 2) високий ступінь залучення факультетів та інших підрозділів до дослідницької діяльності;
- 3) високий рівень підготовки випускників;
- 4) взаємозв'язок навчання та досліджень на всіх ланках освітнього процесу;
- 5) налагоджена система взаємодії із зовнішніми контрагентами: регіональними та місцевими органами влади, бізнесом;
- 6) залучення університету до міжнародної науково-дослідницької діяльності, інтеграція зі світовим науковим співтовариством;
- 7) високий рівень «академічного впливу» університету на рівні регіону та держави.

У лютому 2010 р. Кабінет Міністрів України затвердив «Положення про дослідницький університет» [12]. Претендувати на цей відповідальний статус може національний вищий навчальний заклад, який має вагомі наукові здобутки, проводить дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти і науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проектів та програм.

Статус надається зазначеному закладу з метою підвищення ролі університету як центру освіти і науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими вищими навчальними закладами та науковими установами спільних програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для вирішення важливих соціально-економічних завдань у різних галузях та регіонах. Практично на здобуття статусу національного дослідницького університету, згідно з визначеними критеріями в постанові Кабінету Міністрів України, можуть претендувати 10-15 вітчизняних університетів. Якщо за критеріями моніторингу та оцінювання діяльності дослідницького університету діяльність університету не відповідатиме визначеним критеріям, чинність такої категорії, що присвоєна тому чи іншому ВНЗ Кабінетом Міністрів України за поданням профільного міністерства, може бути достроково припинена за рішенням спеціальної комісії із представників МОН, інших центральних органів виконавчої влади, НАН України та громадських організацій.

В Україні розроблено ряд критеріїв (31 показник), які дозволяють сформулювати «межі» дослідницького ВНЗ. Перелік вимог згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дослідницький університет» [12] наведений у табл. 1. Необхідно відзначити, що автор погоджується з висунутими вимогами. У дослідницькому університеті повинні бути наукові школи, визнання наукових доробків міжнародними організаціями, висококваліфіковані кадри тощо. Так, наприклад, у Національному технічному університеті України «КПІ» у 2013 р. функціонувало 26 спеціалізованих вчених рад, за 1 рік було захищено 132 кандидатські та 16 докторських дисертацій. Таким чином, можна стверджувати, що визначена мінімальна кількість захистів кандидатських (300 за останні п'ять років) та докторських (50 за останні п'ять років) дисертацій не є завищеною або недосяжною для університету, який претендує на статус дослідницького. Але, на наш погляд, до переліку критеріїв діяльності університету, за яким надається (підтверджується кожних

п'ять років) статус дослідницького, необхідно додати певні критерії, враховуючи той факт, що серед існуючих вимог немає таких, які б оцінювали зворотний зв'язок результатів освітньої та наукової діяльності університетів, задоволеність роботодавців від отриманих знань та навичок випускників тощо. Перелік існуючих та запропонованих вимог до дослідницьких університетів подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Перелік вимог до дослідницьких університетів

Перелік існуючих вимог до дослідницьких університетів*	Запропоновані вимоги до дослідницьких університетів**
<ul style="list-style-type: none"> - наявність різноманітних авторитетних премій міжнародного та національного рівня; - визначена мінімальна кількість захистів кандидатських (300 за останні п'ять років) та докторських (50 за останні п'ять років) дисертацій; - кількість наукових публікацій; - кількість штатних докторів та кандидатів наук; - наявність отриманих патентів і ліцензій; - наявність у структурі ВНЗ специфічних підрозділів, які посилюють науково-дослідницьку складову університету; - функціонування спеціалізованих вчених рад; - проведення міжнародних олімпіад та науково-практичних конференцій; - функціонування не менше ніж одного технопарку, наукового парку; - залучення ВНЗ до міжнародного наукового співробітництва тощо 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка якості освітніх послуг, наданих університетом; - працевлаштування випускників ВНЗ; - статус ВНЗ за рейтингами України та світу (наприклад, за такими як: QS World University Rankings, «Webometrics», ТОП-100, «Топ-200 Україна», «Компас»); - кількість студентів, залучених до виконання НДР; - проведення досліджень із пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності; - отримання доходів від інтелектуальної власності; - результативність інноваційної інфраструктури (технологічних парків, наукових парків, студентських інноваційних бізнес-інкубаторів)

Примітка: * – згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дослідницький університет» [12]; ** – запропоновано автором дослідження

Висновки. З огляду на визначені та запропоновані критерії, дослідницький університет може бути представлений у вигляді науково-освітньої структури інтегрованих по вертикалі навчально-наукових підрозділів і підрозділів навчально-науково-виробничого (інноваційного) характеру. Ця структура утворюється на базі класичного університету, набуваючи при цьому нових рис, впроваджуючи те нове, що є викликом часу, а саме: мультидисциплінарність, широке залучення студентів до наукових розробок, що здійснюється на системній основі, практична та інноваційна спрямованість тематики досліджень відповідно до потреб регіонів.

Подальших досліджень потребують напрями розвитку дослідницьких університетів та їх вплив на розвиток регіонів, а також якість наданих дослідницькими університетами освітніх послуг із точки зору розгляду якості освіти як багатовимірного поняття, що охоплює такі аспекти діяльності, як: навчальні та академічні програми, науково-дослідну роботу, професорсько-викладацький склад та студентів, навчально-матеріальну базу й ресурси. Залишаються невирішеними проблеми фінансування дослідницьких університетів, структури навантаження викладачів та їх оплати праці. Також подальшого розроблення вимагає проблема впровадження інформаційних технологій у практику діяльності дослідницьких університетів, оскільки недостатньо з'ясовані особливості та принципи застосування деяких технологій, напрями комп'ютеризації та інформатизації навчання, науково обґрунтовані вимоги до змісту й структури такого навчання.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

1. Антошкіна Л.І. Вища освіта в системі суспільних інтересів : монографія / Л.І. Антошкіна ; Бердянський ун-т менеджменту і бізнесу. – Донецьк : Юго-Восток, 2008. – 283 с.
2. Геєць В.М. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері : монографія // В.М. Геєць, О.І. Амоша, Т.І. Приходько. – К. : Наукова думка, 2008. – 383 с.
3. Грішнова О.А. Інтеграція наукового і навчального процесів – основний принцип університетської освіти / О.А. Грішнова // Реформування системи вищої фінансово-економічної освіти в контексті положень Болонської декларації : матеріали наук.-практ. конф. – К. : УДУЕФ, 2006. – 223 с.
4. Данилишин Б. Освіта, наука і виробництво у контексті вимог Болонської декларації / Б. Данилишин, В. Куценко // Вісник НАН України. – 2007. – №3. – С. 14-22.
5. Закон України «Про освіту» № 1060-ХІІ із змінами від 06.09.2014 р. на підставі 1556-18. Розділ 4. Фінансово-господарська діяльність, матеріально-технічна база навчальних закладів, Ст. 61 п.
6. Згуровський М. Болонський процес і його вплив на вищу технічну освіту / М. Згуровський, Ю. Якименко // Наука та інновації. – 2006. – Т. 2, №1. – С. 14-17.
7. Інтеграція вищої освіти України в європейський та світовий освітній простір: економічний вимір : монографія / І.С. Каленюк [та ін.] ; Черніг. держ. ін-т екон. і упр. – Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2011. – 165 с.
8. Конституція України. Закон від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 10, ст. 141 (остання редакція від 15.05.2014 р. на підставі v005p710-14).
9. Концепція Державної цільової програми «Наука в університетах» на 2008-2012 роки // Розпорядження Кабінету Міністрів України №548-р від 18 липня 2007 р. (втратив чинність 20.03.2014 на підставі 71-2014-п).
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : [стат. зб.] / відп. за вип. І.В. Калачова. – К. : ДП «Інформ.-вид. центр Держстат України», 2014. – 287 с.
11. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку / І.С. Каленюк ; Ін-т вищ. освіти АПН. – К. : Кадри, 2001. – 326 с.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про дослідницький університет» від 17.02.2010 р. №163.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Київського національного університету імені Тараса Шевченка» №795 від 29 липня 2009 р.
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Львівського національного університету імені Івана Франка» №797 від 29 липня 2009 р.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Національного гірничого університету» №1013 від 23 вересня 2009 р.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Національного університету «Львівська політехніка» №713 від 8 липня 2009 р.
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Національного університету «Острозька академія» №798 від 29 липня 2009 р.
18. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Національного університету «Києво-Могилянська академія» №799 від 29 липня 2009 р.
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого» №796 від 29 липня 2009 р.
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про доповнення додатка до Постанови Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. №76» №277 від 24.03.2010 р. (втратив чинність, 20.03.2014 на підставі 71-2014-п).
21. Розвиток вищої освіти та економіка знань : монографія / І.С. Каленюк, О.В. Куклін. – К. : Знання, 2012. – 343 с.
22. Роль освіти і науки у постіндустріальному розвитку України : монографія / Т.М. Боголіб ; Акад. фін. упр. – К. : Корпорація, 2010. – 407 с.
23. Трудовий потенціал України: оцінка стану, ефективність використання, стратегічні напрями розвитку : монографія / О.А. Грішнова, С.Р. Пасека, А.С. Пасека. – Черкаси : Маклауг, 2011. – 358 с.

24. Тульчинська С.О. Роль дослідницьких університетів в умовах формування економіки знань / С.О. Тульчинська // Сталій розвиток економіки. Всеукраїнський наук. журнал. – 2011. – №5. – С. 28-31.

25. Тульчинська С.О. Управління у сфері освіти і науки як фактор забезпечення сталого розвитку держави та регіонів : монографія / С.О. Тульчинська, А.А. Мельниченко, О.А. Акімова. – К. : Вид-во ВП «Едельвейс», 2012. – 352 с.

26. University of Berlin [Electronic resource]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/Humboldt_University_of_Berlin.

1. Antoshkina, L.I. (2008). *Vyshcha osvita v systemi suspilnykh interesiv [Higher education in the system of public interests]*. Donetsk: Yugo-Vostok [in Ukrainian].

2. Heyets, V.M., Amosha, A.I., & Prikhodko, T.I. (2008). *Derzhavni tsilovi prohramy ta uporiadkuvannya prohramnoho protsesu v biudzhetni sferi [State targeted programs and streamlining the programming process in the public sector]*. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].

3. Hrishnova, O.A. (2006). Intehratsiia naukovoho i navchalnoho protsesiv – osnovnyi pryntsyyp universytetskoï osvity [Integration of scientific and educational process is the fundamental principle of university education]. *Proceedings of the Conference Title: Naukovo-praktychna konferentsiia «Reformuvannya systemy vyshchoi finansovo-ekonomichnoi osvity v konteksti Bolonskoi deklaratsii» – The Scientific and Practical Conference «Reforming of higher economical and financial education in the context of the Bologna Declaration»*. (pp. 113-115). Kyiv: UDUEF [in Ukrainian].

4. Danilishin, B., & Kutsenko, V. (2007). Osvita, nauka i vyrobnytstvo u konteksti vymoh Bolonskoi deklaratsii [Education, science and industry in the context of the Bologna Declaration]. *Visnyk NAN Ukrainy – Bulletin of National Academy of Sciences in Ukraine*, 3, 14-22 [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» №1060-XII, iz zminami vid 06.09.2014 r. na pidstavi 1556-18. [The Law of Ukraine «About Education» №1060-XII, changes at 06.09.2014 y.]. Rozdil 4. Finansovo-hospodarska diialnist, materialno-tekhnichna baza navchalnykh zakladiv – Chapter 4. Financial and economic activities, material and technical base of educational institutions, 61 p. [in Ukrainian].

6. Zhurovskiy, M., & Yakimenko, Yu. (2006). Bolonskyi protses i yoho vplyv na vishchu tekhnichnu osvitu [Bologna process and its impact on higher technical education]. *Nauka ta innovatsii – Science and Innovation*, 1, Vol. 2, 14-17 [in Ukrainian].

7. Kaleniuk, I.S. (2011). *Intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v evropeyskyi ta svitovyi osvittii prostir: ekonomichni vymiri [Integration of Higher Education of Ukraine into the European and world educational space: the economic dimension]*. Chernihiv: RVK «Desnianska pravda» [in Ukrainian].

8. Konstytutsiia Ukrainy. Zakon vid №254k/96-VR [The Constitution of Ukraine]. (28.06.1996 y.). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of the Supreme Council*. (Ostannia redaktsiia vid 15.05.2014 r. na pidstavi v005p710-14) [in Ukrainian].

9. Kontseptsiiia Derzhavnoi tsilovoi prohramy «Nauka v universytetakh» na 2008-2012 roky (vid 18 lypnia 2007 r.). [Concept of the National Programme Science in Universities» at 2008-2012]. *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy – Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine*, №548-r (vtratyv chinnist 20.03.2014, na pidstavi 71-2014-p) [in Ukrainian].

10. Kalachova, I.V. (Eds). (2014). *Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini [Research and innovative activity in Ukraine]*. Kyiv: Inform.-vyd. tsentr Derzhstat Ukrainy [in Ukrainian].

11. Kaleniuk, I.S. (2001). *Osvita v ekonomichnomu vymiri: potentsial ta mekhanizm rozvytku [Education in economic terms: the potential and mechanism of development]*. Kyiv: Kadry [in Ukrainian].

12. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Polozhennia pro doslidnytskyi universytet» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The regulation about research university»]* (vid 17.02.2010 r.), 163 [in Ukrainian].

13. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pytannia Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The question of Taras Shevchenko National University of Kyiv»]* (vid 29.07.2009 r.), №795 [in Ukrainian].

14. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pytannia Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni*

Ivana Franka» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The question of Ivan Franko National University of Lviv »] (vid 29.07.2009 r.), №797 [in Ukrainian].

15. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pytannia Natsionalnoho hirnychoho universytetu»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The question of National Mining University»] (vid 23.09.2009 r.), №1013 [in Ukrainian].

16. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pytannia Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The question of Lviv Polytechnic National University»] (vid 8.07.2009 r.), №713 [in Ukrainian].

17. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pytannia Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The question of the National University of Ostroh Academy»] (vid 29.07.2009 r.), №798 [in Ukrainian].

18. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pytannia Natsionalnoho universytetu Kyievo-Mohylianska akademiia»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The question of National University of Kyiv-Mohyla Academy»] (vid 29.07.2009 r.), №799 [in Ukrainian].

19. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pytannia Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The question of the Yaroslav Mudryi National Law University»] (vid 29.07.2009 r.), №796 [in Ukrainian].

20. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro dopovnennia dodatku do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 liutoho 2010 r. №76»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «About amending the Annex to the Resolution by the Cabinet of Ministers of Ukraine on February 3, 2010. №76»], (vid 24.03.2010 r.), 277 (vtrativ chinnist, 20.03.2014, na pidstavi 71-2014-p – Expired, 20.03.2014, under 71-2014 -p) [in Ukrainian].

21. Kaleniuk, I.S., & Kuklin, O.V. (2012). *Rozvytok vyshchoi osvity ta ekonomika znan* [The development of higher education and the knowledge economy]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

22. Boholib, T.M. (2010). *Rol osvity i nauky u postindustrialnomu rozvytku Ukrainy* [The role of education and science in the Ukraine postindustrial development]. Kyiv: Korporatsiia [in Ukrainian].

23. Hrishnova, O.A., Pasiaka, S.R., & Pasiaka, A.S. (2011). *Trudovi potentsial Ukrainy: otsinka stanu, efektyvnist vykorystannia, stratehichni napriamy rozvytku* [The employment potential of Ukraine: assessment, efficiency, strategic development directions]. Cherkasy: Maklout [in Ukrainian].

24. Tulchynska, S.O. (2011). *Rol doslidnytskykh universytetiv v umovakh formuvannia ekonomiky znan* [The role of research universities in the forming of knowledge economy]. *Stalyi rozvytok ekonomiky. Vseukrainskyi nauk. zhurnal – Sustainable economic development. Ukrainian scientific journal*, 5, 28-31 [in Ukrainian].

25. Tulchynska, S.O., Melnichenko, A.A., & Akimova, O.A. (2012). *Upravlinnia u sferi osvity i nauky yak faktor zabezpechennia staloho rozvytku derzhavy ta rehioniv* [Management in education as a factor of sustainable development of the country and regions]. Kyiv: Vn-vo VP «Edelveis» [in Ukrainian].

26. Humboldt University of Berlin (n.d.). *en.wikipedia.org*. Retrieved from http://en.wikipedia.org/wiki/Humboldt_University_of_Berlin [in English].

С.А. Тульчинская, д-р экон. наук, доцент, профессор кафедры экономики и предпринимательства, НТУ Украины «Киевский политехнический институт» (г. Киев, Украина)

Требования и критерии определения статуса исследовательских университетов в Украине

В статье проанализировано развитие исследовательских университетов в Украине. Определены характерные черты исследовательского университета, выделяющие его среди ряда других высших учебных заведений. Проанализированы существующие требования, по которым предоставляется и подтверждается каждые пять лет статус исследовательского университета. Предложены критерии к уточнению требований к исследовательским университетам.

Ключевые слова: образование, университет, исследовательский университет, инновационное развитие, научная деятельность.

S.A. Tulchinskaya, Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Economics and Business, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (Kyiv, Ukraine)

Requirements and criteria for the identification of research universities status in Ukraine

The aim of the article. The aim of the article is to research the existing requirements of obtaining and confirming research university status and to suggest their specifying criteria.

The results of the analysis. Given the need for the higher education strategy constant development and taking into account its substantial role in the innovative development where the intellectual resources manifested in knowledge, culture, and spirituality become a crucial factor of the social and economic process, it's important to consider the field of higher education, which has traditionally educated national elite and is concluding for the various industries training. Reviewing the education system development it is necessary to pay attention to such form of higher education as a research university, the core function of which is scientific and research activity taking different forms in different knowledge areas within universities.

Currently, the fourteen Ukrainian universities have the research university status. However, a promising integration form of education, science and industry faces several local barriers like university funding; a lecturers load structure and their material incentive; an information and communication technologies development, which substantially hinders the research university model implementation.

It is an established fact that the main specific features of the research university are the following: 1) big numbers of students, receiving master's and PhD degrees; 2) deep involvement of the university departments and divisions to the research activity; 3) a high training level of graduates; 4) interconnection of education and research at all levels of the educational process; 5) an established relationships with external contractors, regional and local authorities, business; 6) university international research activity, its integration with the global scientific community; 7) a high level of «academic influence» of the university at the region and state level.

The analysis determines that Ukraine has developed a number of criteria, which consists of 31 indicators. These indicators allow «to frame» a research university. To the list of research university criteria, which gives it the status of the research university (and have to be confirmed every five years) we propose to add the following: an assessment of the education quality provided by the university; an employment of graduates; the status of higher education institution by Ukrainian and global rankings (e.g., QS World University Rankings, «Webometrics», Top-100, «Top-200 Ukraine», «Compass»); the number of students involved in the scientific research; research of priority scientific, technical and innovative spheres; an income from intellectual property rights; an impact of innovative infrastructure (technology parks, science parks, students innovative business incubators).

The conclusions and directions of further research. According to the identified and proposed criteria, the research university can be represented as a scientific and educational structure of vertically integrated teaching and research units and teaching, scientific, productive (innovative) departments. This structure is formed on the basis of a classic university gaining the new features, introducing something challenging and innovative, namely: multidisciplinary; engaging students in the scientific research on the systematic basis; practical and innovative research trend in accordance to the regional needs.

The research universities development trends, their impact on the regional economies as well as the quality of the research university education services require further scientific study from the point of consideration education quality as a multidimensional concept, which covering such aspects of activities as: educational and academic programs, research work, academic staff and students, educational and material resources and assets. There are still unresolved problems of research universities financing, a lecturers load structure and their pay. The problem of information technology implementation in the practice of research universities requires further development, because the characteristics and principles of technologies using, education computerization and informatization trends, science-based requirements for the content and structure of such education are not clarified.

Keywords: education, university, research university, innovative development, scientific activity.

Отримано 23.11.2014 р.